

ריבנה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עילית, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

י"ל ע"י
כולל
"שערים המצויינים"
שע"י מוסדות "דרכי תורה"
רחובות
פרשת בחוקותי
גליון 270
אייר תשע"ב

כתרי אותיות

שבכתב. ועד היום זוהי עבודת הקודש בני תורה, לדייק המקראות וליישבם ע"פ המאמרים שהם תושבע"פ". הוי אומר, שבכלל עמלה של תורה ישנו סוג עמל מיוחד שבו עמל האדם למצוא סמך לתורה שבע"פ בדברי התורה שבכתב, ולאורו של עמל זה, נגלית בחינת התמימות והשלימות שבתורה שבכתב. ומעתה יתבארו כמין חומר דברי האור החיים הקד', משום שבאותו התנאי של "שתהיו עמלים בתורה", נכלל גם העמל המיוחד ששייך אף בתורה שבכתב, ע"י מציאת שורש התורה שבע"פ בתוך התורה שבכתב, וזאת על ידי ההתבוננות בדברי הכתובים. ומה יוטעם לפי דברינו, מה שהוסיף האוה"ח הקד', "כי תורה שבע"פ כלולה בתורה שבכתב ושם בנינה", שאין זה ענין צדדי ונספח אשר נרמו במקרא, אלא שהקישור והחיבור שבין שתי התורות, הוא העומד ביסוד ושורש העמל השייך בתורה שבכתב, שנרמו בתיבת "בחוקותי".

הטעם שניתנה התורה בכתב ובע"פ

והרובד הפנימי שבדברים יתבאר לאור דברי המהר"ל (חדושי אגדות סוטה מד.), שפירש את הטעם שלא נכתבה כל התורה ואף התורה שבע"פ, וכתב, "ולא באה בהתחלה כל מצוה ומצוה בנירור אל האדם, כי דברי השי"ת רחוקים מן האדם, ולכך בירור המצוה בשלימותה לא נרמו בתורה, והמשנה מפרשת כל מצוה ומצוה בשלימות גדרה עד שיובן ענין המצוה על בוריה, והתלמוד מבאר הטעם והסיבה בשלימות". ונמצא ששלילת כתיבת כל התורה כולה נובעת מריחוקו של האדם מדברי ה'.

פישרו של ריחוק זה נתבאר בנתיב הצדקה למהר"ל (פ"א), לגבי המלאך המלמד תורה לתינוק בבטן אמו, "כי כאשר הוא בבטן אמו, ועדיין אין הנשמה מוטבע בגוף רק הוא כח נבדל, לכך יש לאדם כח לקבל כל התורה, כי אין מונע לו מן החומר. וכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסוטר על פיו ומשכח ממנו כל התורה כולה, כי זהו חיבור הנפש עם הגוף, עד שהנפש מוטבע בחומר, וכאשר הנפש מוטבע בחומר דבר זה משכח ממנו כל התורה". ללמדך, שהחומר הגשמי עומד בעוכרי האדם, ומרחיקו מהתורה הרוחנית הנבדלת. ומשום כך לא נכתבה כל התורה, ונצרך האדם לעמול בתורה שבע"פ המפרשת את התורה שבכתב.

ברם, חרף ריחוק האדם מן התורה, ניתנה לו הזכות והיכולת לעמול בה, ועקב כך יזכה להבחין כיצד צפונה התורה שבע"פ בדברי תורה שבכתב. וזאת משום שעמל התורה ממעט מן האדם את חמריות הגשם. וכדברי המדרש תנחומא (שם), "שלא תמצא

ב"ם פירושים כתב האור החיים הקד' בביאור הפסוק "אם בחוקותי תלכו". ובפירושו הראשון ביאר, "חוקותי לשון רבים, ירמוז לשתי תורות, תורה שבכתב, ותורה שבעל פה. ומסורת התיבה לשון יחיד, [שלא נכתב "בחוקותי" בתוספת ו', אלא "בחוקתי"], כי תורה שבע"פ כלולה בתורה שבכתב, ושם בנינה". ויש להקשות, שהרי חז"ל דרשו (תוי"כ בחוקותי א), "אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה". ולכאורה, עמל התורה שייך רק בתורה שבע"פ, ולא בתורה שבכתב. וכדברי המדרש (תנחומא פ"י נח א), "תורה שבע"פ היא קשה ללמוד ויש בה צער גדול". וכן אמרו שם לגבי כפיית ההר כנגיית, "אם תאמר על התורה שבכתב כפה את ההר, והלא אמרו נעשה ונשמע, שאין בה יגיעה וצער והיא מעט. אלא אמר להם על התורה שבע"פ, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו". וא"כ מה ענינה של תורה שבכתב אצל עמל התורה הטמון ב"בחוקותי תלכו".

ולכשנעמיק נמצא, שאילו נכתב "בחוקותי" בתוספת ו', היתה משמעות הדבר, שעמל התורה שבכתב חלוק ונבדל מעמל התורה שבע"פ, ושני ענינים נפרדים הם. ולכן כתוב "בחוקתי" בלשון יחיד, ללמדך שעמל התורה שבכתב אדוק וקשור לעמל התורה שבע"פ, ואחוזים המה זה בזה. ויש להתבונן במהות העמל המיוחד שביחבור תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

כל התורה שבע"פ צפונה בתורה שבכתב

ונראה בביאור הענין לאור דברי הריטב"א (ר"ה טו.), שפירש את הנהגת חז"ל ליתן אסמכתא וזכר לדבריהם מן התורה, וכתב "כל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק, העיר הקב"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה, ומסר חיוב הדבר לקבעו חכמים אם ירצו. ולפיכך תמצא החכמים נותנים בכל מקום ראייה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה, לומר שאינם מחדשים דבר מליבם. וכל תורה שבע"פ רמוזה בתורה שהיא תמימה, וח"ו שהיא חסירה כלום". ונמצא שתמימותה של תורה מכרחת שכל דברי התורה שבע"פ, צפונים וטמונים בתורה שבכתב.

צא ולמד מדברי האור החיים הקד' (ויקרא יג לו) שכתב "והנה האדון ברוך הוא רשם בתורה שבכתב כל תורה שבעל פה, אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בע"פ, היכן הוא רמוז בתורה שבכתב. וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה, שיישבו ההלכות שנאמרו למשה בסיני, ויתנו להם מקום בתורה שבכתב, ולזה חיברו התנאים תורת כהנים וספרי וכיוצ"ב, וכל דרשתם בכתובים אינה אלא ע"פ ההלכות, והלבישום בתורת ה' תמימה

ובכל תושיה יתגלע

ובמסכת נזיר (בג:) דרשו את הפסוק **"ובכל תושיה יתגלע"**, על תורה שבכתב ותורה שבע"פ. ובמושכל ראשון הדבר קשה, שהרי התורה נקראת תושיה מפני שמתשת כוחו של אדם (מס' כלה פ"ח), ותשישות זו אינה שייכת אלא בתורה שבע"פ ולא בתורה שבכתב. ברם, לדברינו יש לפרש, שתשישות זו מתבטאת בעמל מדרש המקראות שבכתב לאור דברי התורה שבע"פ. [ויש להטעים בזה, שלא מצינו את הכינוי "תושיה" לתורה שבכתב, אלא בסמיכות וחיבור לתורה שבע"פ, ללמדך שקשר זה הוא המאפיין את ה"תשישות" השייכת בתורה שבכתב].

החכמה רמוזה בכתב התורה ובצורות האותיות

ובמסכת נדרים (נה:) דרשו, שפלפול התורה ניתן למשה רבינו בלבד, שנאמר "פסל לך כתב לך", "מה פסולתן שלך אף כתבן שלך", אך משה נהג בטובת עין ונתנו לישראל. ופירש הרא"ש, שפלפול התורה רמוז בפסוק "כתב לך", שהרי **"כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורות האותיות"**.

וביאר הנצי"ב (העמיד דברים א א), שחכמת תורה שבע"פ צפונה בתורה שבכתב, ולשם קנין שתיהן ניתן למשה פלפול התורה שבע"פ, להעלות הלכה מדיוקי המקרא ע"פ יג' מידות, וע"י כך ידע והשיג כיצד נעוצים דברי התורה שבע"פ בתורה שבכתב. ומעלה זו ניתנה מתחילה למשה בלבד, והוא בטובתו נתנה לישראל כדי שישכילו ויוסיפו לקח, לקשר ולחבר תורה שבכתב עם תושבע"פ. **ובספר תורת העולה לרמ"א** (תי"א פרק כב) כתב, שלחם הפנים הוא כנגד חכמת התורה שבעל פה. [ורמז לדבר במה שאמרו (מדרש משלי לא), "אין לחם אלא דברי תורה, שנאמר לכו לחמו בלחמיי"]. והטעם שנקרא בשם "לחם הפנים", הוא משום שהתורה שבעל פה היא הפנים והצורה של תורה שבכתב.

תורה שבע"פ אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעוה"ז, אלא במי שממית עצמו עליה". וכשם שריחוק האדם מהתורה שבכתב נובע מחמת גשמיותו, כך הארת עיניו בה, תהא ע"י מיעוט גשמיותו מכח עמל התורה. וכתוצאה מכך זוכה האדם למצוא שורש וסמך לתורה שבע"פ בתורה שבכתב, **שהרי התורה תמימה היא, אלא שהאדם אינו ראוי לגילוי תמימותה, אך לכשיעמול ויזדכך, יזכה להבין כיצד נעוצים כל דברי התורה שבע"פ בתורה שבכתב, וזאת לפי מידת עמלו בתורה הקד'.**

זרועי תורה

בחינה זו של עמל ויגיעה לאין ערוך מחד, וחיבור תורה שבכתב ותורה שבע"פ מאידך, היתה בר' עקיבא. שכידוע עמל ויגע בתורה בכל כוחו, עד שהיה שורש ויסוד התורה שבע"פ, כדברי הש"ה הקד' (פסחים ספירת עומר א ה), **"ר' עקיבא היה שורש תלמוד שבעל פה, וכמו שאמרו (סנהדרין פו) "סתם מתניי ר' מאיר, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה, סתם ספרי ר' שמעון, וכולהו אליבא דר' עקיבא"**.

ובמסכת נדרים (ג) אמרו, שר' עקיבא נתעשר משישה דברים, וביאר הבן יהודע, שזכה לכך בזכות יגיעתו העצומה בששת סדרי התורה שבעל פה.

ומלבד יגיעתו בתורה שבע"פ, זכה ר' עקיבא לחבר ולקשר תורה שבכתב עם תורה שבע"פ, וכמו שאמרו (סוטה מט:) **"משמת ר' עקיבא בטלו זרועי תורה"**, ופירש רש"י, "עומק סברא, ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות, ואותיות היתרים ולשונות המשתנים במקרא". ללמדך, שכאשר עמל האדם בתורה בכל כוחו, זוכה הוא לדרוש כל תג וציץ בתורה שבכתב, לאור דברי התורה שבע"פ, בבחינת "זרועי תורה".

[ובעץ יוסף (מנחות כט, ב) ביאר שזוהו עומק הענין במה שהיה רבי עקיבא דורש כתרי אותיות, ומפרש כיצד רמוזים בהן הלכות תורה שבעל פה].

בשורה טובה לקוראי העלון ולשוחרי התורה!

יצא לאור ספר "רינונה של תורה" לחג השבועות מאת הר"ה ג ראובן גולן שליט"א

ובו מאמרים ורעיונות, חידושים ופרפראות בענייני החג

ניתן להשיג בכולל "שערים המצויינים" בביהכ"ס אלפסי רח' התחיה 1 רחובות

או בטל' 050-4191861

העלון מוקדש לע"נ
אברהם בן רחמה ז"ל לימואי שלום בן שמחה ז"ל אדרי יהודית בת רחל ע"ה כהן משה בן רג'ינה ז"ל לביא אסתר בת אברהם יצחק ע"ה עובדיה שלום בן מנחם ז"ל סעיד יעקב בן סולטנה ז"ל אלול אליהו מסעוד בן יקוש ז"ל רונן דוד חי שושנה שמעה בת סעדה ע"ה בר ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ
מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך שריית בת כרמלה ע"ה רזיאל משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא חנה בת סאלם ע"ה גיראפי אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס ורדה בת יוסף ע"ה גהלי תמר בת עיישה ע"ה מדהלה ירחמיאל מנחם בן רוזה ז"ל אזולאי לילי בת זאיה ע"ה הרד משה בן טאוס ז"ל יהונתן ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ
נעימה בת שרה ע"ה משה אברהם בן טאוס ז"ל סלמי אברהם בן לאה ליסה ז"ל פוגל הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי יהודה בן יצחק ז"ל שמעוני רחמים בן יעקב ז"ל אמנו ז'ורז'ט פנינה נעמי בת לעישה ע"ה ורדה בת גמרה ע"ה סרור נעמה בת שמעה ע"ה רידי ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ
ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרח שרה בת רחמה ע"ה קומה צביה בת סרח ע"ה דוד רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאו'ה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי שרה זרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז אביתר בן יחיא בן סעיד ז"ל מרתבי ברוך בן רחל ז"ל צברי יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד! עלון זה יז"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" רחובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פותח את ידך" – סיוע למשפחות נערכות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!

כתובת המשרד: רח' מרגולין 12 רחובות. טל' 08-9452903. פקס: 08-153-89452903. דוא"ל: salamiI@bezeqint.net
כמו כן ניתן לתרום לפעילות המוסדות ולהקדשות והנצחות בעלון ע"י הפקדה בבנק הדואר ת-8795528 ע"ש "דרכי תורה"